

Ageism and Overcoming Strategies in Older Adults: A Narrative Review

Faezeh Saadabadi¹, Majid Daneshfar², Hosein Ajamzibad^{3*}

1- Faculty of Nursing, Student Workgroup of Social Development and Health Promotion Research Center, Gonabad University of Medical Science, Gonabad, Iran.

2- Faculty of Nursing, Social Development and Health Promotion Research Center, Gonabad University of Medical Science, Gonabad, Iran.

3- Faculty of Nursing, Social Development and Health Promotion Research Center, Gonabad University of Medical Science, Gonabad, Iran.

Corresponding Author: Hosein Ajamzibad, Faculty of Nursing, Social Development and Health Promotion Research Center, Gonabad University of Medical Science, Gonabad, Iran.

E-mail: ajam.h@gmu.ac.ir

Received: 14 Feb 2023

Accepted: 6 March 2023

Abstract

Introduction: Ageism is a serious international concern that negatively affects older people. But most people in society do not have enough information about this concept and the overcoming strategies for it. Therefore, this study was conducted to investigate the concept of ageism and overcoming strategies for it in the elderly.

Methods: This narrative review study focuses on ageism studies and overcoming strategies of it in the elderly. To access articles, a comprehensive search was conducted in PubMed, Embase, Scopus, Google Scholar, and Cochrane databases from 2001 to 2022. The search was conducted in Persian and English. The keywords used for the search were Age discrimination, elderly, older adult, ageism, and overcoming strategies. After reviewing the titles and abstracts of the articles, articles that met the inclusion criteria were selected. The result of the primary search was 40 articles, then based on the inclusion criteria, 27 articles were included in this study.

Results: Ageism is carried out in two ways, individually, by individuals, and institutionally by the policy or organizational structure of an institution. Age discrimination has two aspects, explicit and implicit; explicit or conscious ageism is the discrimination and hatred of older people that is reflected through immediate behavior and action. Age discrimination can be corrected through intergenerational programs, intergenerational service learning, education about aging, positive contact with older adults, and other appropriate interventions.

Conclusions: The concept of ageism is a multidimensional structure. It has three cognitive, emotional, and behavioral dimensions and is divided into two types, individual and organizational. Ageism also has two explicit and implicit aspects. Based on this, it has relational, dynamic, and social aspects. Therefore, informing society about this concept seems necessary. On the other hand, interventions can be done to reduce age discrimination in various area, therefore, it is suggested those interventions will be implemented by gerontologists to reduce discriminatory behaviors toward the older adults.

Keywords: Older adults, Ageism, Overcoming strategy.

تبعیض سنی و راهکارهای مقابله با آن در سالمندان: یک مطالعه مروری

فائزه سعدآبادی^۱، مجید دانشفر^۲، حسین عجم زبید^{۳*}

۱- دانشکده پرستاری، کارگروه دانشجویی مرکز تحقیقات توسعه اجتماعی و ارتقاء سلامت، دانشگاه علوم پزشکی گناباد، گناباد، ایران.

۲- دانشکده پرستاری، مرکز تحقیقات توسعه اجتماعی و ارتقاء سلامت، دانشگاه علوم پزشکی گناباد، گناباد، ایران.

۳- دانشکده پرستاری، مرکز تحقیقات توسعه اجتماعی و ارتقاء سلامت، دانشگاه علوم پزشکی گناباد، گناباد، ایران.

نویسنده مسئول: حسین عجم زبید، دانشکده پرستاری، مرکز تحقیقات توسعه اجتماعی و ارتقاء سلامت، دانشگاه علوم پزشکی گناباد، گناباد، ایران.

ایمیل: ajam.h@gnu.ac.ir

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۱۲/۱۶

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۱۱/۲۵

چکیده

مقدمه: تبعیض سنی یک نگرانی جدی بین‌المللی است که بر افراد مسن تأثیر منفی می‌گذارد. اما اکثر افراد جامعه در مورد این مفهوم و از راهکارهای مقابله با آن اطلاعات کافی ندارند. لذا این مطالعه با هدف بررسی مفهوم تبعیض سنی و راهکارهای مقابله با آن در سالمندان انجام شد.

روش کار: این مطالعه مرور نقلی بر مطالعات تبعیض سنی و راهکارهای مقابله با تبعیض سنی در سالمندان متمرکز است. جهت دسترسی به منابع، جستجوی جامع در پایگاه‌های داده PubMed، Embase، Scopus، Google Scholar و Cochrane از سال ۲۰۰۱ تا ۲۰۲۲ انجام شد. جستجو به دو زبان فارسی و انگلیسی انجام شد. کلمات کلیدی مورد استفاده برای جستجو به زبان فارسی عبارت بودند از: سالمندان، روش‌های مقابله، سن‌گرایی و تبعیض سنی و معادل انگلیسی آنان شامل Age discrimination, elderly, older adult, ageism, overcoming strategies. پس از بررسی عناوین و چکیده مقالات، مقالاتی که دارای معیارهای ورود بودند، انتخاب شدند. حاصل جستجو ۴۰ مقاله بود که پس از ارزیابی براساس معیارهای ورود، ۲۷ مقاله وارد مطالعه شدند.

یافته‌ها: نتایج نشان داد که تبعیض سنی به دو شکل فردی، توسط اشخاص و نهادی توسط سیاست یا ساختار تشکیلاتی یک مؤسسه انجام می‌شود تبعیض سنی دارای دو جنبه صریح و ضمنی است؛ تبعیض سنی صریح یا آگاهانه، تبعیض و نفرت از افراد مسن است که از طریق رفتار و اقدام فوری منعکس می‌شود. تبعیض سنی را می‌توان از طریق برنامه‌های بین نسلی، یادگیری خدمات بین نسلی، آموزش در مورد فرآیند پیری، تماس مثبت با افراد مسن و سایر مداخلات مناسب اصلاح نمود.

نتیجه‌گیری: با توجه به اینکه مفهوم تبعیض سنی در سالمندان ساختاری چندوجهی است که دارای سه بعد شناختی، عاطفی و رفتاری بوده و به دو نوع فردی و سازمانی تقسیم و همچنین دارای دو جنبه صریح و ضمنی است و بر این اساس ماهیتی رابطه‌ای، سیال و اجتماعی دارد. لذا آگاه کردن جامعه با این مفهوم ضروری به نظر می‌رسد. از سوی دیگر مداخلاتی برای کاهش تبعیض سنی در حوزه‌های مختلف قابل انجام است که پیشنهاد می‌شود در راستای کاهش رفتارهای تبعیض آمیز نسبت به سالمندان توسط مسئولین حوزه سالمندی پیگیری و اجرا شود.

کلیدواژه‌ها: سالمندان، تبعیض سنی، روش‌های مقابله.

پیشرفت در پزشکی، کاهش مولید و افزایش امید به زندگی سبب شده است که جهان با چالش افزایش جمعیت سالمندان در حال و آینده روبرو شود. با این حال، اگرچه مردم به طور کلی می‌خواهند امید به زندگی بیشتری داشته باشند، اما برخی از آنها کلیشه‌های مربوط به سن را تقویت می‌کنند، که می‌تواند به سالمندان به عنوان یک گروه در معرض خطر تبعیض سنی آسیب برساند (۱). تعریف اصطلاح «سن گرایی» یا «تبعیض سنی» اولین بار توسط باتلر (۱۹۶۹) ارائه شد. به گفته وی، سن گرایی نوعی پیش داوری است که یک گروه سنی نسبت به گروه‌های سنی دیگر ابراز می‌کند (۱). تبعیض سنی سبب رفتارهای تبعیض آمیز با سالمندان می‌شود بطوری که آنان را در دریافت مراقبت و خدمات با چالش روبرو می‌سازد (۲) این امر ناشی از این است که مراقبان در مورد رفتارهای توأم با تبعیض خود با سالمندان اطلاع و آگاهی کافی ندارند (۳). لذا تبیین و واضح سازی مفهوم تبعیض سنی ضرورت دارد.

سن گرایی، یا تبعیض نسبت به افراد بر اساس سن، یک نگرانی بین المللی فزاینده با پیامدهای بهداشتی مهم است. تعداد قابل توجه و رو به رشد تحقیقات نشان می‌دهد که میانگین سنی در سراسر کشورها افزایش یافته است و انتظار می‌رود دامنه این مشکل با افزایش سن جمعیت سالمندان جهان افزایش یابد. علاوه بر این، یافته‌های قانع کننده‌ای بدست آمده است که نشان می‌دهد نگرش‌های منفی نسبت به سالمندی خطر قابل توجهی برای سلامتی و رفاه در سال‌های بعد ایجاد می‌کند (۲). این نگرش‌های منفی گسترده نسبت به سالمندی، افزایش خطر مرگ و میر، سلامت عملکردی ضعیف و بهبودی کندتر از بیماری را دنبال دارد. همچنین داشتن ادراکات منفی از سالمندی نیز سلامت روانی ضعیف را پیش‌بینی می‌کند. نه تنها نگرش‌ها و کلیشه‌های فراگیر نسبت به سالمندی به پیامدهای منفی سلامت کمک می‌کند، بلکه تبعیض سنی در بین متخصصان مراقبت‌های بهداشتی نیز می‌تواند منجر به اعمال تبعیض شود که افراد مسن را در معرض خطر قرار می‌دهد (۳) چنان که گذشت دلیل بسیاری از این خطرات عدم آگاهی افراد جامعه از تبعیض سنی است بنابراین آگاه کردن جامعه در مورد مفهوم تبعیض سنی و تبیین آن

احتمالاً می‌تواند از بروز رفتارهای تبعیض آمیز و پیامدهای آن بکاهد.

مطالعات نگرش‌های منفی گسترده‌ای نسبت به افراد مسن و سالمندی در میان پزشکان، دانشجویان پزشکی و پرستاران گزارش کرده‌اند. چنین نگرش‌هایی نسبت به سن می‌تواند منجر به پیامدهای عملی نامطلوبی برای بیماران مسن شود، زیرا فرضیات مربوط به زوال عملکردی و شناختی منجر به ارائه محدودتر اطلاعات پزشکی، خودداری از تجویز گزینه‌های درمانی خاص، و حذف آزمایش‌های بالینی می‌شود. نگرش‌های منفی به سالمندی نیز در میان پزشکان و کارآموزان سلامت روان یافت شده است به عنوان مثال فرض شود علائمی مانند افسردگی در میان سالمندان طبیعی است، که به نوبه خود ممکن است دسترسی به درمان‌ها را محدود کند (۴). بنابراین، کلیشه‌های سنی و تعصب در بین ارائه‌دهندگان سلامت می‌تواند بر کیفیت خدمات درمانی و کمیت مراقبتی که سالمندان دریافت می‌کنند تأثیر بگذارد و به نوبه خود منجر به پیامدهای منفی سلامتی شود (۵).

سن گرایی همچنین اشکال دیگر تبعیض از جمله طرد اجتماعی افراد مسن را از نقش‌ها و روابط معنادار ترویج می‌کند. تجربه طرد اجتماعی مربوط به کلیشه‌های نامطلوب به عنوان یک استرس مزمن برای افراد مسن شناسایی شده است که می‌تواند سلامتی آن‌ها را به خطر بیندازد. تعصبات مربوط به سن منجر به تبعیض و هنجارهای نهادی مبتنی بر کلیشه‌هایی می‌شود که مشارکت افراد مسن را محدود می‌کند (۲).

براساس جستجوی انجام شده مطالعات زیادی در حوزه‌های تبعیض سنی انجام شده است (۹،۱۰،۱۱،۱۲) اما مطالعه‌ای که به واضح سازی مفهوم تبعیض سنی پرداخته باشد یافت نشد و در خصوص راهکارهای مقابله با تبعیض سنی هم مطالعات بسیار محدود و مربوط به حوزه‌های خاص از جمله حیطه مراقبت سلامت سالمندان است (۱۳).

براساس آنچه گفته شد با توجه به اهمیت موضوع تبعیض سنی و تبعات آن از یک سو، و از طرف این که می‌توان با آگاهی سازی جامعه از بروز رفتارهای تبعیض آمیز نسبت به سالمندان پیشگیری نمود لذا این مطالعه مروری با هدف بررسی تبعیض سنی و راهکارهای مقابله با آن در سالمندان انجام شد.

روش کار

این مطالعه مروری بر مطالعات تبعیض سنی و راهکارهای مقابله با تبعیض سنی علیه سالمندان متمرکز است. جهت دسترسی به منابع، جستجوی جامع در پایگاه‌های داده PubMed, Embase, Scopus, Google Scholar و Cochrane از سال ۲۰۰۱ تا ۲۰۲۲ انجام شد. جستجو به دو زبان فارسی و انگلیسی انجام شد. کلمات کلیدی مورد استفاده برای جستجو به زبان فارسی عبارت بودند از: سالمندان، روش‌های مقابله، سن‌گرایی و تبعیض سنی و معادل انگلیسی آنان شامل elderly, older adult, ageism, overcoming strategies, بود. مطالعه بر اساس سؤالات زیر آغاز شد: مفهوم تبعیض سنی (سن‌گرایی) به چه معناست؟ راهکارهای مقابله با تبعیض سنی (سن‌گرایی) چیست؟ مقالات در صورتی واجد شرایط بودند که به مفهوم تبعیض سنی، سن‌گرایی و راهکارهای مقابله با تبعیض سنی علیه سالمندان پرداخته باشند. فهرست‌های مرجع مقالات

حاصل از جستجو برای شناسایی سایر مطالعات واجد شرایط بالقوه به صورت دستی جستجو شدند. پس از بررسی عناوین و چکیده مقالات حاصل از جستجوی اولیه، مقالاتی که دارای معیارهای ورود بودند، انتخاب شدند. معیارهای ورود شامل کلیه مقالات منتشر شده در خصوص تبعیض سنی و روش‌های مقابله با آن و وجود کلیدواژه‌ها در عنوان و چکیده بود. معیارهای خروج شامل تکراری بودن عناوین مقالات، مقالات غیر مرتبط و عدم دسترسی به متن کامل مقالات بودند. در مجموع، ۱۵۰ مقاله در جستجوی اولیه یافت شد که ابتدا عناوین و سپس خلاصه مقالات بررسی و تعدادی از مقالات حذف شدند و ۴۰ مقاله باقی ماند، سپس دو نفر از پژوهشگران به طور مستقل مقالات باقیمانده را براساس معیارهای ورود و خروج بررسی کردند. پس از بررسی مطالعات انتخاب شده در نهایت از ۲۷ مقاله برای انجام تحلیل استفاده شد.

جدول ۱: مشخصات مطالعات مورد استفاده

ردیف	نویسنده سال و کشور	عنوان مطالعه	نوع مطالعه	مشارکت کنندگان	ابزار جمع آوری داده‌ها	مجله
۱	Stankov G, 2017, Bulgaria	Overcoming ageism through education for the third age	Unclear	Unclear	Unclear	International conference "Equal learning opportunities for the elderly"
۲	Burnes D & et al, 2019, Canada	Interventions to reduce ageism against older adults: A systematic review and meta-analysis	A Systematic Review and Meta-Analysis	Review of 63 articles	Searching	American Journal of Public Health
۳	Lytle A & et al, 2020, USA	Reducing ageism by facilitating intergenerational contact and providing aging education	Interventional study	undergraduate students, two online surveys, 14	Stereotyping of older adults	Gerontology & Geriatrics Education
۴	Levy SR & et al, 2016, New York	Toward reducing ageism: PEACE (positive education about aging and contact experiences) model	proposes and examines the application of an integrative theoretical model across empirical evidence in the literature on ageism	college students	Unclear	The Gerontologist

The Gerontologist	Image of Aging scale	Undergraduates, randomly assigned to watch either a video, 128	Interventional study	Reducing ageism with brief videos about aging education, ageism, and intergenerational contact	Lytle A & et al, 2021, USA	۵
<u>Journal of Business and Psychology</u>	workplace age discrimination scale	Male and female aged 18–30	Methodological study	Development and validation of the workplace age discrimination scale	Marchiondo LA & et al, 2016, USA	۶
Maturitas	Searching	Review of 28 articles	Review study	Ageism and age discrimination in health care: Fact or fiction? A narrative review of the literature	Angela Kydd & Anne Fleming, 2015, Scotland	۷
Salmand	Searching	Review of 21 articles	Review study	Clarification of ageism in the care system	Mehri S & et al, Iran 2020	۸
The Gerontologist	unavailable	person 84 older	The survey	Response to Commentaries on” The Ageism Survey: First Findings”	Erdman Palmore, 2001, Durham	۹
Nordic Psychology	Searching	sources 11	Concept Analys	A conceptual analysis of Ageism	<u>Thomas Nicolaj Iversen</u> & et al, , 2009 Denmark	۱۰
International psychogeriatrics	Searching	long-term care services	A Systematic review of the literature	On studying ageism in long-term care: a systematic review of the literature.	de São José JMS, Amado CAF, 2016, USA	۱۱
International psychogeriatric	Fraboni ageism measure	nurses 76 who specialized in oncology	Descriptive study	Ageism and caring attitudes among nurses in oncology	<u>S. Schroyen</u> & et al, 2015, Belgium	۱۲
The gerontologist	Fraboni ageism measure	under- 354 ,1 graduates	Interventional study	Reducing ageism: Education about aging and extended contact with older adults.	<u>Ashley Lytle</u> , <u>Sheri R Levy</u> , 2019, New York	۱۳
Educational gerontology	Survey	college 300 students	Descriptive	Attracting and training tomorrow’s gerontologists: what drives student interest in aging?	Elizabeth j & et al, 2013, USA	۱۴
Educational gerontology	Attitudes Toward Old Persons Scale, Fraboni Ageism Scale	college 314 students, community-dwelling older adults, and persons affiliated with a university community	develop a measure	Relating to older people evaluation (ROPE): A measure of self-reported ageism	Katie E. Cherry & et al, 2008, USA	۱۵

Educational Gerontology	Searching	Review of 58 articles	A systematic Review	Addressing ageism in students: A systematic review of the pedagogical intervention literature.	Jill M. Chonody, 2015, Indiana	۱۶
Sustainability	Psychological Growth sub-scale	students 24	mixed-methods	Reducing ageism: Changes in students' attitudes after participation in an intergenerational reverse mentoring program.	Skye N. Leedah et al, & 2020, USA	۱۷
Teaching of psychology	The faraboni scale of Ageism	Students	Descriptive	Changing students' stereotypes of older adults.	Sandy K. Wurtele & et al, 2021, USA	۱۸
Gerontology & Geriatrics Education	Searching	older persons	describes an innovative model	Bringing older adults into the classroom: The sharing community model	Shira Hantman & et al, 2013, Israel	۱۹
European journal of cancer care	The faraboni scale of Ageism	40physicians and medical students	Descriptive	Communication of healthcare professionals: Is there ageism	s.schroyen & et al, 2018, France	۲۰
Elderly Health Journal	The faraboni scale of Ageism	school 187 students and 186 university undergraduate students	Intervention	Aging Educational Program to Reduce Ageism: Intergenerational Approach	Shima Sum & et al, Iran, 2016	۲۱
International Journal of Environmental Research and Public Health	interviews	professional workers	qualitative analysis	Prefiguration, Active Ageing, and Creativity: Keys for Quality of Life and Overcoming Ageism.	Fidel Molina-Luque & et al, 2022, Spain	۲۲
Contemporary Perspectives on Ageism	Searching	Review of 21articles	Review study	Pathway from ageism to loneliness	Sharon Shio-vitz-Ezra et al, Israel , 2018	۲۳
Journal of Social Issues	Searching	Review of 25articles	Review study	Progress on understanding ageism	Sheri R. Levy & et al, 2016, New York	۲۴
Educational Gerontology	Unclear	students in the health professions who work with older adults	critical reflexivity	Overcoming ageism: critical reflexivity for gerontology practice	Cecilia Flores-Sandoval & Elizabeth Anne Kinsella, 2020, Canada	۲۵
British Journal of Social Psychology	Searching	three studies	Review study	Direct and extended intergenerational contact and young people's attitudes towards older adults	Lisbeth Drury & et al, 2016, UK	۲۶
Maturitas	Searching	Review of 28 articles	A narrative review	Ageism and age discrimination in health care: Fact or fiction? A narrative review of the literature	Angela Kydd, Anne Fleming, UK, 2015	۲۷

یافته ها

مفهوم تبعیض سنی

تبعیض سنی یک واژه دو کلمه‌ای است که به دلیل جدید بودن هنوز در فرهنگ لغات فارسی وارد نشده است، ولی واژه تبعیض در فرهنگ لغت معین به معنی جزء جزء کردن، جدا کردن، و جدا کردن برخی را از دیگران تعریف شده است (۵). بعضی از پژوهشگران تبعیض سنی را مجموعه‌ای از روابط اجتماعی بیان کرده اند که به صورت تبعیض علیه افراد مسن انجام می شود و آنها را از هم جدا می کند (۶). اعتقاد بر این است که تبعیض سنی دارای سه بعد: شناختی، عاطفی و رفتاری است (۷).

در برخی منابع، تبعیض سنی را به دو نوع فردی و سازمانی تقسیم می کنند: تبعیض سنی فردی، تبعیض توسط اشخاص است، درحالی که تبعیض سنی نهادی (سازمانی)، سیاست یا ساختار تشکیلاتی یک مؤسسه است که در مواجهه با افراد مسن تبعیض قائل می شود. تبعیض نهادی می تواند شامل اقدامات، سیاستها و برنامه های دولت باشد (۸، ۹). همچنین تبعیض سنی دارای دو جنبه صریح و ضمنی است؛ تبعیض سنی صریح یا آگاهانه، تبعیض و نفرت از افراد مسن است که از طریق رفتار و اقدام فوری منعکس می شود، ولی تبعیض سنی ضمنی، احساسات نسبت به سالمندان است که به صورت غیرآگاهانه و بدون قصد و کنترل است (۴). تبعیض گرها بر این باورند که تبعیض و تعصب ریشه در اذهان آنها دارد و زمانی که با افراد مسن روبه رو می شوند، قضاوت نامطلوب و افکار منفی را اعمال می کنند (۱۰).

همانطور که بیان شد تبعیض دارای سه بعد شناختی، عاطفی و رفتاری است (۱۱). بُعد شناختی تبعیض به این معنی است که «چی در مورد افراد سالمند فکر می کنیم؟» (۱۲، ۱۳). این بُعد ادراکات و تصاویری از نگرش هاست؛ مانند زمانی که افراد سالمند، ضعیف، وابسته و مشکل ساز تصور می شوند. البته بعد شناختی تبعیض به صورت مثبت نیز می تواند باشد؛ مانند درک اینکه افراد سالمند نسبت به جوانان به علت اینکه بیش از جوانان عمر کرده اند، دارای دانش (عقلانیت) بیشتری هستند (۸). بُعد عاطفی یا تعصب به این مفهوم است که «چه در مورد افراد سالمند احساس می کنیم؟» (۱۰، ۱۴، ۱۵) و شامل احساسات منفی و مثبت مانند احساس لذت یا تنفر و انزجار از مشارکت با سالمندان است. بُعد رفتاری یا تبعیض درحقیقت به معنی این است

که «رفتار ما نسبت به افراد سالمند چگونه است؟». این بُعد درحقیقت شامل تمایل یا انگیزه برای عمل و کار در مواجهه با سالمندان است؛ مانند پرسیدن سؤالات کمتر نسبت به جوانان برای تشخیص مشکلات و بیماری سالمندان (۱۰، ۱۴-۱۷).

کلیشه های نادرست در خصوص تبعیض سنی در افراد

مسن

براساس تحقیقات انجام گرفته در این زمینه، عموماً کلیشه های تبعیض سنی در افراد سالمند، به نحوه ی انتظار جوانان از این قشر بر می گردد، یکی از مهم ترین و اولین کلیشه هایی که در این حوزه رایج می باشد موضوع جانشینی است. بر اساس این کلیشه، جوانان بر این باورند که افراد مسن دیگر کار خود را انجام داده اند و باید راه را برای جوانان باز کنند. این نوع نگرش و تفکر یعنی اینکه جوانان، افراد مسن را بی اهمیت می دانند و این قشر را لایق انجام کار و یا داشتن پست و مقامی نمی دانند. طبیعتاً این نوع نگرش، کاملاً غلط و طرز تفکر اشتباهی است (۱۸، ۱۹).

• کلیشه ی دوم، با عنوان مصرف، توسط ایشان مطرح شد. به این معنی که افراد جوان احساس می کنند منابع موجود و محدود، فقط باید صرف آن ها شود نه افراد مسن (۲۰، ۱۸).

هویت افراد مسن، سومین کلیشه ی رایج در این حوزه است. بر اساس این نگرش، افراد جوان تر بر این باور هستند که افراد مسن باید طبق سن خود عمل کنند و بر طبق هویت جوانان پیش نروند. مثلاً مثل آنها لباس نپوشند یا حرف نزنند (۲۱، ۱۸).

مداخلات طراحی شده برای کاهش تبعیض سنی

مداخلات متفاوتی با دو رویکرد برای کاهش تبعیض سنی طراحی و انجام می شود. این رویکردها شامل: الف) رویکردهای بین نسلی، که بر تعامل فعال بین هر دو نسل تمرکز دارد، به عنوان مثال تعامل مراقبین جوان با سالمندان در خانه های سالمندان، ب) یادگیری خدمات بین نسلی، رویکردی که تعامل فعال را با مفهوم سازی های نظری ترکیب می کند. ج) انواع دیگر مداخلات که عمدتاً بر ارائه اطلاعات از طریق ادغام مطالب مربوط به سن و سالمندان در محیط های آموزشی به شکل سخنرانی یا شبیه سازی متمرکز است (۱۶). در ادامه مروری بر سه رویکرد مختلف از نظر اثربخشی و ویژگیهای آنها ارائه خواهد شد.

الف- برنامه های بین نسلی

روشن کردن تفاوت‌ها و شباهت‌ها در ادراکات و تجربیات شرکت‌کنندگان در چنین مداخلاتی از ارزش بالایی برخوردار است (۵).

۲- آموزش در مورد فرآیند پیری

یکی از عوامل کلیدی برای کاهش تبعیض سنی، آموزش در مورد پیری و بزرگسالی است. اولاً، محققان مکرراً بر فقدان یا ناکافی بودن آموزش در مورد سالمندی، از جمله در خانه، مدارس ابتدایی و متوسطه، دانشگاه، و برنامه‌های حرفه‌ای که شامل تعامل با افراد مسن‌تر است، تأکید می‌کنند (۲، ۲۵). برنامه‌های درسی مدارس ابتدایی و متوسطه شامل واحدهایی در مورد رشد کودک و نوجوان است، اما تمرکز کمی بر دوره بزرگسالی و سالمندی وجود دارد. به همین دلیل دانش آموزان دبیرستانی، دانش ضعیفی از پیری گزارش می‌دهند (۲۴). آموزش در مورد پیری می‌تواند شامل حقایقی در مورد پیری و همچنین الگوهای نقش مثبت افراد مسن باشد. نهادینه شدن تبعیض سنی عمیقاً در فرهنگ بافته شده است به طوری که سبب شده است مردم از نقش مثبت سالمندان غافل شوند. با این حال، پژوهش‌ها و پژوهشگران نیز تمایلی به آزمایش اثربخشی الگوهای نقش مثبت پیری ندارند (۲۴).

۳- تماس مثبت با افراد مسن

افراد مسن سریع‌ترین گروه سنی در حال رشد هستند، به طوری که ارتباط بین نسلی در جامعه محتمل به نظر می‌رسد. متأسفانه تبعیض سنی به رفتارهای منفی نسبت به افراد مسن کمک می‌کند، از جمله این رفتارها می‌توان به بی‌احترامی، رفتارهای اجتنابی، و عدم دریافت حمایت کافی از اعضای جامعه و خانواده، و همچنین قلدری در مقابل سالمندان، دزدی از سالمندان، افزایش میزان تبعیض در محل کار علیه آنان، سوء استفاده از سالمندان توسط خانواده و دیگران اشاره کرد. تبعیض سنی همچنین در متخصصان مراقبت‌های بهداشتی سبب می‌شود که تعامل با بیماران مسن را به حداقل برسد و آن‌ها سالمندان را به اندازه کافی در تصمیم‌گیری‌های مراقبت دخالت ندهند (۲۶، ۴).

۴- آموزش عمومی تبعیض سنی

یکی از مهم‌ترین راهکارها و پیشنهادهاتی که محققین ارائه دادند افزایش آگاهی عمومی است. در واقع محققان بر این عقیده هستند که اگر عموم مردم با مسائل و مشکلات تبعیض سنی، آشنا باشند می‌توان، مسائل و مشکلاتی که این تبعیض ایجاد می‌کند را حل کرد (۲۷).

در میان بسیاری از مداخلات طراحی شده، مؤثرترین نوع مداخله برای رسیدن به سطح معینی از دانش و تغییر نگرش، از طریق یک برنامه بین نسلی انجام شده که در زمینه آموزش قابل دستیابی بوده است. یک برنامه بین نسلی درها را به روی تبادل منابع و کسب دانش در مورد هر دو نسل از طریق تماس و تعامل بین فردی باز می‌کند که شرکت‌کنندگان از آن در سطح اجتماعی و شخصی بهره‌مند می‌شوند (۳، ۲۲).

ب- یادگیری خدمات بین نسلی

جدای از برنامه‌های معمول بین نسلی، چندین مداخله وجود دارد که رویکرد بین نسلی را با یادگیری خدماتی ترکیب می‌کند. خود یادگیری خدماتی را می‌توان به عنوان یک روش آموزشی تعریف کرد که بر یادگیری از طریق انجام بخشی از خدمات تأکید دارد. از این رو، این روش آموزش را می‌توان به یک نوع یادگیری تجربی نسبت داد (۵). یکی از ویژگی‌های اصلی یادگیری خدماتی، ترکیب آموزش، تحقیق و خدمات است که در جوامع و سازمان‌های مختلف عمومی اعمال می‌شود. هدف از این روش تقویت شبکه‌سازی بین احزاب و نسل‌ها به منظور حل مناقشات اجتماعی است که مشکلات کل جامعه را در این زمینه کاهش می‌دهد. در تحلیل تعامل دو نسل، یادگیری خدماتی بین نسلی بر این نظریه استوار است که جوآنترها از جمله دانش آموزان مفاهیم نظری را در موقعیت‌های زندگی روزمره با جمعیت مسن‌تر بیاموزند و اعمال کنند (۲۳، ۵).

ج- سایر مداخلات

۱- ادغام محتوای مربوط به سن و فرآیندهای پیری در برنامه درسی
در کنار انواع مداخلات ذکر شده در بالا، مداخلات متعددی در محیط‌های دانشگاهی انجام می‌شود که تمرکز خود را بر ادغام محتوای مربوط به سن و فرآیندهای پیری در برنامه درسی معمولی در قالب سخنرانی‌ها و برنامه‌های درسی و یا دوره‌های کوتاه مدت دانشجویی قرار می‌دهد (۲۴). چیزی که هنوز در مورد هیچ یک از این نوع مداخلات که به طور گسترده در حوزه تبعیض سنی استفاده می‌شود، شناخته شده نیست، نحوه درک، تجربه و پذیرش شرکت‌کنندگان از چنین مداخلاتی است. از این رو، از نظر تجربه ذهنی شرکت‌کنندگان مختلف، به عنوان مثال افراد مسن یا جوان، متخصصان/مراقبان در انواع رویکردهای مختلف مداخلات مربوط به تبعیض سنی، شکافی وجود دارد. بنابراین،

که به طور گسترده و بیشتر در مداخلات موجود اتخاذ می شود، دارای اثربخشی متفاوتی هستند (۱۸).

تعاملات بین نسلی، بین افراد جوان و مسن بطور متقابل به نظر می رسد که باعث تشویق تغییر نگرش نسبت به افراد مسن، ارتباط اجتماعی، فعالیت های خدماتی برای جوانان و بزرگسالان، افزایش احساس قدردانی و داشتن هدف در زندگی می شود. علاوه بر آن، یک مطالعه اخیر شواهدی مبنی بر کاهش قابل توجه کلیشه های منفی مرتبط با سن و افزایش کلیشه های مثبت از طریق چنین مداخلات بین نسلی را ارائه کرده است (۱۶). بنابراین، تمرکز بر حل نیازهای واقعی جامعه با تأکید بر همکاری بین نسل جوان و مسن است. بکارگیری استراتژی یادگیری خدمات بین نسلی در عمل برای شرکت کنندگان از نظر افزایش دانش آنها در مورد فرآیندهای پیری، تغییر نگرش دانش آموزان نسبت به افراد مسن و کشف زمینه هایی برای تحقیق در پیری شناسی و مشاغل آینده در آن زمینه، برای شرکت کنندگان سود و ارزش بالایی خواهد داشت (۲۸). معلمان فاقد دانش کافی در مورد سالمندی، سالمندان و تصویرهای نادرست و منفی در مورد سالمندان هستند، و تمایلی برای آموزش سالمندی به دانش آموزان ندارند. در دانشگاه ها نیز، آموزش پیری غیرمعمول است، زیرا تعداد کمی از دانشجویان در کلاس هایی شرکت می کنند که به مسائل مربوط به پیری می پردازند. علاوه بر این، دوره های مربوط به سالمندی، حتی در آماده سازی کارآموزان و مراقبان که ممکن است به افراد مسن کمک کنند، کمتر ارائه شده است (۳۳، ۱۳).

در خصوص ادغام محتوای مربوط به سن و فرآیندهای پیری در برنامه درسی، نتایج پژوهش ها نشان داده است که این امر بر تغییر نگرش های مربوط به تبعیض سنی از طریق افزایش سطح دانش در مورد افراد مسن و فرآیند پیری اثربخش است. یکی دیگر از رویکردهای ارائه اطلاعات، شبیه سازی است، که در آن شرکت کنندگان بینشی از چگونگی تجربه افراد مسن از زندگی دریافت می کنند (۱۸). نتایج مطالعاتی که از شبیه سازی استفاده کردند نشانگر افزایش احساس خودآگاهی در شرکت کنندگان و ایجاد تغییرات قابل توجهی را در دیدگاه جوانان نسبت به افراد مسن است. بر اساس نتایج مطالعات این رویکردها در افزایش سطح دانش شرکت کنندگان در مورد سالمندی و افراد سالمند مؤثر بوده است. بنابراین، حفظ ارتباط با افراد مسن در یک رویکرد

موانع و نگرانی ها در رفع تبعیض سنی

از جمله نگرانی های جدی این حوزه، کمبود آموزش در جوانان، وجود باورهای منفی ناشی از سن گرایی، محدود بودن تماس های مثبت بین نسلی، و علاقه کم به مشاغل سالمندی برای پاسخگویی به نیازهای جمعیت سالمند در حال رشد است. (۸). یک متاآنالیز توسط برنز و همکاران انجام شد و آنها دریافتند که مداخلات مربوط به تبعیض سنی با استفاده از یک طراحی ارتباط آموزشی و/یا بین نسلی تأثیر قابل توجهی بر نگرش، دانش افراد دارد اما تأثیر قابل توجهی بر اضطراب یا کار با افراد مسن ندارد (۲). دیک و کاتلر خاطرنشان کردند که برنامه های مداخلات کوتاه مدت بین نسلی اغلب هیچ تأثیری نداشتند یا بدتر از آن، منجر به نگرش های منفی بیشتری در مورد پیری نسبت به قبل شدند. آنها دریافتند که مداخلات طولانی مدت و پایدارتر که بر اساس روابط بین فردی ساخته شده باشند، در ایجاد تغییر نگرش مثبت نسبت به افراد مسن موفق تر است (۷).

بحث

با توجه به نتایج بدست آمده در خصوص تعریف مفهوم تبعیض سنی در می یابیم که تبعیض سنی یک فرآیند تبعیض آمیز در مواجهه با سالمندان است. این تبعیض می تواند به صورت مثبت یا منفی باشد و ممکن است به طور ضمنی یا صریح در ابعاد شناختی، عاطفی و رفتاری نمود پیدا کند؛ همچنین می تواند در سه سطح پایین (فردی)، متوسط (شبکه های اجتماعی)، بالا (فرهنگی) و به صورت های خود هدایت شونده و دیگر هدایت شونده وجود داشته باشد (۵).

با توجه به گسترش وسیع تبعیض سنی در سراسر جهان که با پیامدهای منفی متعددی برای افراد مسن همراه است، سرمایه گذاری زیادی در توسعه مداخلات متمرکز بر مقابله با چنین تفکرات و الگوهای رفتاری کلیشه ای و تبعیض آمیز انجام شده است. هدف مشترک این مداخلات، علاوه بر مقابله با کلیشه ها و تبعیض های معطوف به جمعیت سالخورده، تشویق مشارکت اجتماعی جامعه در حل این مسئله است (۲۹، ۲۸). علاوه بر این، مداخله مناسب در رفع تبعیض سنی به کاهش در بیمار شدن، افزایش توانایی های شناختی و فیزیکی و به طور کلی سطح بالاتر مشارکت اجتماعی پویا در زندگی منجر می شود (۳۰). رویکردهایی

با توجه به اینکه مفهوم تبعیض سنی در سالمندان ساختاری چندوجهی است که دارای سه بعد شناختی، عاطفی و رفتاری بوده و به دو نوع فردی و سازمانی تقسیم و همچنین دارای دو جنبه صریح و ضمنی است و بر این اساس ماهیتی رابطه‌ای، سیال و اجتماعی دارد. لذا آگاه کردن جامعه با این مفهوم ضروری به نظر می‌رسد. از سوی دیگر مداخلاتی برای کاهش تبعیض سنی در حوزه‌های مختلف قابل انجام است که پیشنهاد می‌شود در راستای کاهش رفتارهای تبعیض آمیز نسبت به سالمندان توسط مسئولین حوزه سالمندی پیگیری و اجرا شود.

سیاسگزاری

از کلیه کسانی که در انجام این پژوهش یاری رساندند تقدیر و تشکر می‌شود. همچنین از معاونت‌های آموزشی و پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی که شرایط جستجوی منابع را برای این پژوهش فراهم نمودند تقدیر و تشکر می‌شود.

معمول بین نسلی یا در یک رویکرد یادگیری خدماتی بین نسلی برای هر دو طرف که قادر به افزایش درک خود از یکدیگر باشند، ارزش بالایی دارد. همچنین، مطالعات نشان دادند که رویکردهای غیر بین نسلی، مانند شبیه‌سازی، در تأثیر مثبت بر آگاهی شرکت‌کنندگان در مورد خود و افراد مسن مؤثر هستند (۳). همچنین می‌توان انتظار داشت که آموزش در مورد پیری به طور طبیعی در خانه به عنوان مکانی که معمولاً تماس مستقیم بین نسلی اتفاق می‌افتد، رخ دهد (۴).

اگر چه پژوهشگران سعی نمودند جستجوی جامع و کاملی را در خصوص موضوع پژوهش انجام دهند اما به هر حال امکان از دست دادن بعضی از منابع به علت محدودیت‌های دسترسی، عدم چاپ و انتشار نتایج بعضی از پژوهش‌ها وجود داشته است بنابراین به عنوان محدودیت پژوهش در نظر گرفته شد.

نتیجه‌گیری

References

1. Stankov G, editor Overcoming ageism through education for the third age. International conference "Equal learning opportunities for the elderly" Bratislava; 2017.
2. Burnes D, Sheppard C, Henderson Jr CR, Wassel M, Cope R, Barber C, et al. Interventions to reduce ageism against older adults: A systematic review and meta-analysis. *American Journal of Public Health*. 2019;109(8):e1-e9. <https://doi.org/10.2105/AJPH.2019.305123>
3. Lytle A, Nowacek N, Levy SR. Instapals: Reducing ageism by facilitating intergenerational contact and providing aging education. *Gerontology & Geriatrics Education*. 2020;41(3):308-19. <https://doi.org/10.1080/02701960.2020.1737047>
4. Levy SR. Toward reducing ageism: PEACE (positive education about aging and contact experiences) model. *The Gerontologist*. 2018;58(2):226-32.
5. Lytle A, Macdonald J, Apriceno M, Levy SR. Reducing ageism with brief videos about aging education, ageism, and intergenerational contact. *The Gerontologist*. 2021;61(7):1164-8. <https://doi.org/10.1093/geront/gnaa167>
6. Marchiondo LA, Gonzales E, Ran S. Development and validation of the workplace age discrimination scale. *Journal of Business and Psychology*. 2016;31(4):493-513. <https://doi.org/10.1007/s10869-015-9425-6>
7. Kydd A, Fleming A. Ageism and age discrimination in health care: Fact or fiction? A narrative review of the literature. *Maturitas*. 2015;81(4):432-8. <https://doi.org/10.1016/j.maturitas.2015.05.002>
8. Mehri S, Hosseini MA, Fallahi-Khoshknab M, Mohammadi Shahbelaghi F, Akbari Zardkhaneh S. Clarification of ageism in the care system. *Iranian Journal of Ageing*. 2020;15(1):14-27. <https://doi.org/10.32598/sija.2020.3.170>
9. Palmore E. Response to Commentaries on "The Ageism Survey: First Findings". *Gerontologist*. 2001;41(5):580-2. <https://doi.org/10.1093/geront/41.5.580>
10. Ayalon L, Tesch-Römer C. Contemporary perspectives on ageism: Springer Nature; 2018. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-73820-8>
11. Cuddy AJ, Fiske ST, Kwan VS, Glick P, Demoulin S, Leyens JP, et al. Stereotype content model across cultures: Towards universal similarities and some differences. *British journal of social psychology*. 2009;48(1):1-33. <https://doi.org/10.1348/014466608X314935>
12. São José JMS, Amado CAF, Ilinca S, Buttigieg SC, Taghizadeh Larsson A. Ageism in health

- care: a systematic review of operational definitions and inductive conceptualizations. *The Gerontologist*. 2019;59(2):e98-e108. <https://doi.org/10.1093/geront/gnx020>
13. Iversen TN, Larsen L, Solem PE. A conceptual analysis of ageism. *Nordic Psychology*. 2009;61(3):4-22. <https://doi.org/10.1027/1901-2276.61.3.4>
  14. de São José JMS, Amado CAF. On studying ageism in long-term care: a systematic review of the literature. *International psychogeriatrics*. 2017;29(3):373-87. <https://doi.org/10.1017/S1041610216001915>
  15. Freschet GT, Pagès L, Iversen CM, Comas LH, Rewald B, Roumet C, et al. A starting guide to root ecology: strengthening ecological concepts and standardising root classification, sampling, processing and trait measurements. *New Phytologist*. 2021;232(3):973-1122. <https://doi.org/10.1111/nph.17572>
  16. Nowakowska I. Challenges of overcoming ageism towards elderly people in healthcare context. *Horyzonty Wychowania*. 2017;16(40):9-24.
  17. Schroyen S, Missotten P, Jerusalem G, Gilles C, Adam S. Ageism and caring attitudes among nurses in oncology. *International psychogeriatrics*. 2016;28(5):749-57. <https://doi.org/10.1017/S1041610215001970>
  18. Lytle A, Levy SR. Reducing ageism: Education about aging and extended contact with older adults. *The Gerontologist*. 2019;59(3):580-8. <https://doi.org/10.1093/geront/gnx177>
  19. Voss P, Bodner E, Rothermund K. Ageism: The relationship between age stereotypes and age discrimination. *Contemporary perspectives on ageism*: Springer, Cham; 2018. p. 11-31. https://doi.org/10.1007/978-3-319-73820-8_2
  20. Cherry KE, Palmore E. Relating to older people evaluation (ROPE): A measure of self-reported ageism. *Educational Gerontology*. 2008; 34 (10):849-61. <https://doi.org/10.1080/03601270802042099>
  21. Chonody JM. Addressing ageism in students: A systematic review of the pedagogical intervention literature. *Educational Gerontology*. 2015; 41(12):859-87. <https://doi.org/10.1080/03601277.2015.1059139>
  22. Schroyen S, Adam S, Marquet M, Jerusalem G, Thiel S, Giraudet AL, et al. Communication of healthcare professionals: Is there ageism? *European Journal of Cancer Care*. 2018;27(1):e12780. <https://doi.org/10.1111/ecc.12780>
  23. Sum S, Emamian S, Sefidchian A. Aging educational program to reduce ageism: Intergenerational approach. *Elderly Health Journal*. 2016;2(1):33-8.
  24. Molina-Luque F, Stončikaitė I, Torres-González T, Sanvicen-Torné P. Profiguration, Active Ageing, and Creativity: Keys for Quality of Life and Overcoming Ageism. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 2022;19(3):1564. <https://doi.org/10.3390/ijerph19031564>
  25. Shiovitz-Ezra S, Shemesh J. Pathways from ageism to loneliness. *Contemporary perspectives on ageism*: Springer; 2018. p. 131-47. https://doi.org/10.1007/978-3-319-73820-8_9
  26. Drury L, Hutchison P, Abrams D. Direct and extended intergenerational contact and young people's attitudes towards older adults. *British Journal of Social Psychology*. 2016;55(3):522-43. <https://doi.org/10.1111/bjso.12146>
  27. Flores-Sandoval C, Kinsella EA. Overcoming ageism: critical reflexivity for gerontology practice. *Educational Gerontology*. 2020;46(4):223-34. <https://doi.org/10.1080/03601277.2020.1726643>
  28. Leedahl SN, Brasher MS, LoBuono DL, Wood BM, Estus EL. Reducing ageism: Changes in students' attitudes after participation in an intergenerational reverse mentoring program. *Sustainability*. 2020; 12(17):6870. <https://doi.org/10.3390/su12176870>
  29. Wurtele SK, Maruyama L. Changing students' stereotypes of older adults. *Teaching of Psychology*. 2013; 40 (1):59-61. <https://doi.org/10.1177/0098628312465867>
  30. Hantman S, Oz MB, Gutman C, Criden W. Bringing older adults into the classroom: The sharing community model. *Gerontology & Geriatrics Education*. 2013;34(2):135-49. <https://doi.org/10.1080/02701960.2012.679372>